

Читацька компетентність особистості як умова опірності маніпулятивним впливам

Т. С. Гурлева, Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, Київ

Поняття комунікативної компетентності, що є частиною професійної культури спілкування фахівця, є одним з найголовніших понять, які вживаються для характеристики професійної майстерності сучасного психолога, педагога, викладача тощо. Комунікативна компетентність стає особливо актуальною в сприянні оптимізації професійної підготовленості й діяльності фахівців у нових соціальних реаліях інформаційного суспільства.

Комунікативна компетентність психолога є умовою розвитку вмінь і якостей взаємодії також в отримувачів психологічної допомоги, розвитку здатності сучасного громадянина опиратися будь-яким маніпулятивним впливам. Питання комунікативної компетентності розкриті у працях багатьох сучасних вчених, таких як В.В. Андрієвська, І.Г. Єрмаков, І.О. Зимня, Л.М. Карамушка, О.М. Корніяка, М.Л. Смутьсон та ін. Ознакою комунікативної компетентності вважається уміння встановлювати діалог як співтворчість, продуктивну взаємодію, зокрема у процесі психологічного консультування і психотерапії (В.О. Кудін, О.В. Копьйов, В.А. Моляко, В.Г. Панок та ін.). Діалог сприяє здатності особистості осмислити конкретну життєву ситуацію, пошуку можливостей її конструктивного вирішення на основі суб'єкт-суб'єктних стосунків між партнерами. У ході діалогу надзвичайно важливим є відкриття людиною сутнісних, буттєвих смислів та орієнтирів, особливо у кризових соціокультурних умовах з метою збереження цілісності і подальшого розвитку особистості як суб'єкта індивідуального і суспільного життя.

Комунікативна компетентність психолога, вважає Ю.В. Анікеева, передбачає наявність таких умінь: доводити до партнера зміст інформації на доступній для нього мові; надавати критичну інформацію з позитивних, конструктивних позицій; дотримуватись у комунікації загальноприйнятих у людському суспільстві цінностей, принципів, ідеалів; бути уважним, не принижувати гідність партнерів спілкування, не виявляти агресивні наміри; доказово, переконливо відстоювати свій погляд на предмет обговорення; концентруватись на змісті інформації, обговорюваної теми, не зачіпаючи особистісних якостей співбесідника; контролювати час комунікації, надавати можливість партнеру реагувати на отриману інформацію» [1, с. 11].

До професійної компетентності відноситься зокрема текстова компетентність (О.О. Леонтьєв, Г.Д. Чістякова та ін.). У текстову компетентність входить, зазначає В.В. Ніколаєнко, широкий спектр знань, умінь, навичок, здібностей, пов'язаних з написанням, сприйняттям, розумінням, інтерпретацією, проголошенням текстів різних за жанровою і стилістичною приналежністю, а також готовність застосовувати набуті знання на практиці. Вона сприяє формуванню ціннісно-сислової, загальнокультур-

ної, навчально-пізнавальної, інформаційної, комунікативної, соціальної орієнтації людини [3, с. 159]. Водночас, автор тексту «керує процесом розуміння» читача, вчить його правильно сприймати та розуміти зміст повідомлення, впливає на когнітивну й смислову сферу особистості. Викладом діалогічного тексту, засобами ведення діалогу, психолог сприяє тим самим формуванню у читача навичок, вмінь, досвіду діалогового спілкування з текстом і його автором, розвитку *читацької компетентності* (А.А. Брудний, Т.М. Дрідзе, В.І. Скрипник, Н.В. Чепелева та ін.). Тому психолог має уміти будувати текст, аби читач міг його зрозуміти, отримати через нього очікувану допомогу і вчився сам передавати набуті знання і досвід іншим людям, з якими він вступає у діалогічну взаємодію, а отже – набував би комунікативної компетентності як партнер по спілкуванню. Послугуючись професійною психологічною допомогою через друковану продукцію, клієнт-читач не лише удосконалюється у сприйманні, розумінні та інтерпретації прочитаного, а й сам може правильно, компетентно передавати отриману й осмислену інформацію, ділитися своїми думками з іншими людьми, сприяючи тим самим розвитку і їхньої читацької компетентності.

Останнім часом збільшилась кількість робіт, в яких розкриваються питання впливу тексту на свідомість людини, ризику маніпуляції нею в обставинах «інформаційної війни» (роботи Г.О. Балла, О.Л. Верніка, Б.І. Мотузенка, Г.І. Остапенко, В.В. Різуна та ін.). Актуальним вважаємо дослідження особливостей діалогового спілкування з населенням через друкований текст, зокрема через друковані ЗМІ [2], який дозволяє читачеві за допомогою психолога, способів і прийомів ведення ним текстового діалогу, дослідити свою (або подібну на свою) життєву ситуацію, обміркувати причини її виникнення, проаналізувати своє ставлення до неї, віднайти можливі шляхи розв'язання власної проблеми, відчувати себе суб'єктом життя. А значить, перед психологом стоїть завдання підвищувати свою комунікативну компетентність і впливати на розвиток та вдосконалення її у споживачів текстової інформації. Діалогічна текстова взаємодія, розвиток читацької компетентності сприяє опору будь-яким маніпулятивним технологіям, бо допомагає думанню людини, формуванню власних оцінок і переконань, що є несумісним з прийняттям чужої думки без критичного її осмислення.

Література

1. Аникеева Ю.В. Психолог как субъект коммуникативной компетентности [Електронний ресурс] / Ю. В. Аникеева // Прикладная психология и психоанализ : электрон. научн. журнал. – 2012. – № 1. – Режим доступа : <http://ppip.idnk.ru>. – Назва з екрана.
2. Гурлева Т.С. Діалогове спілкування через друкований текст як ознака комунікативної компетентності психолога-автора і клієнта-читача / Т.С. Гурлева // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – № 4(49). – С.52-58.

3. Ніколаєнко В. В. Організація текстової діяльності студентів-іноземців у процесі навчання мови / В. В. Ніколаєнко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2013. – Вип. 20. – С. 158–163.

Асоціація «Новий Акрополь»
Філософський факультет КНУ ім. Тараса Шевченка
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
Національний університет «Острозька академія»
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
ім. І. К. Карпенка-Карого
Інститут проблем виховання НАПН України

ТРАДИЦІЯ І КУЛЬТУРА
Лабіринти еволюції: становлення
людини та людства

Матеріали
міжнародної наукової конференції
16 грудня 2016 р.

Частина 2

Київ 2016

Зміст

Гуманістичні традиції виховання та формування.....	1
<i>І. В. Березко. Особливості процесу самопроекування особистості під час важкої соматичної хвороби.....</i>	<i>1</i>
<i>І. О. Блохіна. Духовний розвиток як умова самовдосконалення особистості .....</i>	<i>2</i>
<i>О. Василяко. Основні показники сформованості моральної самосвідомості студентів вищих педагогічних навчальних закладів .....</i>	<i>3</i>
<i>І. С. Галунзовський. Актуальність дослідження самопроекування особистості у віртуальному просторі .....</i>	<i>5</i>
<i>О. Ф. Гольд. Урбанизация как феномен культуры: социально-философский аспект .....</i>	<i>6</i>
<i>І. Л. Гудінова. Моделі духовного формування через публічну літературну інтернет сповідь (ПЛІС) .....</i>	<i>8</i>
<i>Т. С. Гурлева. Читацька компетентність особистості як умова опірності маніпулятивним впливам .....</i>	<i>10</i>
<i>К. В. Гуцол. Наративна компетентність особистості: проблематизація і визначення .....</i>	<i>12</i>
<i>Л. В. Дзюбко. Формування самореалізації підлітків у освітньому просторі школи .....</i>	<i>13</i>
<i>О. В. Дзюбко. Креативність як фактор професійної самореалізації у юнацькому віці .....</i>	<i>14</i>
<i>О. В. Добродум. Становление современной личности и виртуализация.....</i>	<i>16</i>
<i>О. В. Зазимко. Самопроекування особистості як інтенційно-сміслові емансипування .....</i>	<i>18</i>
<i>Л. П. Киричевська. Етнопсихологічні засоби розвитку творчості дітей.....</i>	<i>20</i>
<i>І. Г. Коваленко-Кобилянська. Суб'єктність у старості як умова інтелектуального розвитку особистості.....</i>	<i>22</i>
<i>А. О. Колярова. Рефлексия телесного опыта как составляющая авторской позиции к жизни .....</i>	<i>23</i>
<i>С. В. Коновець. Філософські та психологічні ідеї стосовно проблем виховання особистості.....</i>	<i>24</i>
<i>Н. Лисовець. Обман та виміри людського .....</i>	<i>26</i>
<i>О. В. Москаленко. Духовність як індикатор ціннісної сфери особистості .....</i>	<i>28</i>
<i>Ю. С. Сабадаш. Італійська гуманістична педагогіка.....</i>	<i>29</i>
<i>Н. Чужа. Естетичний досвід як важлива складова сприйняття людиною прекрасного.....</i>	<i>31</i>
<i>Т. А. Шадюк. Преображення стражденності як шлях до духовної істини.....</i>	<i>34</i>